

536

B. C. D.
DE

2493
1687, 2

M
9
/

**IMPERIO PRIN-
CIPUM SECULARIUM,
circa RELIGIONEM &
SACRA.**

Præviò Consensu,
**AMPLISSIMI PHILOSOPHORUM
ORDINIS,**

2 1/2

In
ACADEMIA PATRIA,
Publicè disputabunt,

PRÆSES,
M. GEORGIUS FUNCCIUS,
Et RESPONDENS,
ERNESTUS FRIDERICUS MÜELICH,
Phil. & LL. Stud.

Ad diem XIII. Septembr: Anni M. DC LXXXVII.
H. L. Q. C.

**REGIOMONTI,
TYPIS REUSNERIANIS,**

1194.

PERILLUSTRI, MAGNIFICO
ac GENEROSISSIMO
DOMINO,
DN. JOHANNI ERNESTO
à Wallenrod /

Sereniss. ac Potentiss. Electoris Brandenbur-
gici &c. &c. Supremi in Prussia Regiminis Consiliario,
nec non Provincialis Aulae Magistro,
Hæreditario Domino in Brachollen / Breckelwitz / Alt-
stadt / Zygelaef / Neuendorf / Wilskehnen / Lippe &c.
Domino suo gratiosissimo, Mæcenati &

Evergetæ atatem devenerando

Nec non

VIRIS,

PRÆNOBILISSIMIS, AMPLISSIMIS, CONSULTISSIMIS,
DN. FRIDERICO Rupnern /
Sereniss. Elect. Brandenb. Consiliario dignissimo,
Camera in Prussia, Præfecto gravissimo, Bellicarum rationum Com-
missario eminentissimo, Districtuum Lithavicorum, prædiorumq; ad
privatum Principis. Dominium attentium Inspectori vigilantissimo.
Hæreditario Domino in Speichersdorff /
Uweyden &c.

Et

DN. JOHANNI Keutern /
Sereniss. Elect. Brandenb. Consiliario gravif-
simo, ut & supremo intimorum Consiliorum Secreta-
rio designato, dignissimo.

Patronis ac Promotoribus suis Magnis

Hanc Exercitationem Academicam in grati &
submissi animi misseram, devotamente
consecrat

Humillimo iisdem addictus cultus

ERNESTUS FRIDERICUS MÆLICH, Resp.

DEO AUSPICE!

§. I.

Antam in Rebuspublicis , Religionis & Sa-
 crorum esse necessitatem, ut absque iis,
 nec inter homines coiri possit Societas, nec
 Civitas extrui, nec denique imperium
 condi, multò minus diutius servari & ab
 interitu vindicari, adeò certum est, quam
 quod certissimum. Hâc enim de causa,
 jam Aristoteles, non unò sane in loco inculcavit: Rempubli-
 cam sine Religione, consistere non posse. Sic Lib. 6. Pol. c. ult.
 Necessaria, inquit, Magistratus sunt Officia circa rem divinam,
 circa rem belluam, circa reditus publicos & impensas, circa forum,
 circa urbes & portus & regionem. Et Lib. 7. Pol. c. 8. ubi ea,
 quæ ad Civitatis felicitatem ac Reipublicæ integritatem requi-
 runtur, enumerat, disertè proficitur: Ἐπιείκειαν αὐτῇ τὸ θεῶν πρῶ-
 τον εἶναι, ἂν εὐδοκίᾳ οὐκ ἂν ἔη. Cultum divinum, primum ex eo-
 rum numero esse, sine quibus, Civitas subsistere non possit. Ad
 quem laudatum Aristotelis locum, Piccartus, Plutarchum, in
 Comment. ad v. Colot. c. 47. ita præclare dicentem, memorat. Fa-
 cilis sibi videri, urbem sine solo condi, quàm opinione de Diis pe-
 nitus sublata, Civitatem coiri aut constare posse; adeò Religio-
 nem, συνέκτικὴν εἶναι πάσης κοινωνίας, καὶ νομοθεσίας ἔρεισμα, Vincu-
 lum esse omnis Societatis, & Legum ponendarum, ac justitiæ fir-
 mamentum. Et ita Justus Lipsius, in monit. Pol. c. 1. Sine Reli-
 gione, inquit, non Princeps officium, non subditi facient; sine eâ,
 Societas non erit, non justitia, non virtus; sed fraus, licentia, pro-
 ter vitas, & uno verbò, confusio rerum: quod frenum erit pecca-
 turis? quis metus satis validus? nam externum illum, qui à pœnis
 aut morte est, multi contemnunt, & desperatio, impetus aut irra-
 cundia, eò ducunt. Confer, Plato. lib. 10. de LL. Cicero L. 2. de LL.

A

nec

nec non Synesius Orat. de Reg. Proinde & Legislatores, omni tempore, pro fundamento bene gerendæ Reipublicæ, *Sacra & Religionem* posuere. Sic de *Theseo*, refert *Plutarchus in ejus vita*, quod in constituendâ Republica Atheniensium, pro fundamentò, Religionem posuerit. Et de *Numa*, Romanorum Rege, *Tacitus lib. 3.* narrat, quod Religione ac jure divinò, populum devinxerit, effeceritque, ut fides & jusjurandum, Civitatem melius, quam Legum pœnarumque metus, regeret, *Conf. Cit. l. 2 de Natura DEorum*. Plura de his exempla, si quis desiderat, evolvat *Greg. Tholozanum l. 12. de Republ. c. 4. Danaum l. 1. Pol. & Keckermannum Curs. Philos. diss. XXXV. quest. 14.*

§ II. Quemadmodum verò, in hõc omnes hætenus consentiunt, curam videlicet circa Religionem & Sacra, nec non ea, quæ ad horum conservationem pertinent, in Republicâ, summè necessariam esse; ita, penes quemnam hæc cura ac imperium seu jus sit, inter se valde discrepant. *Alii* enim, qui aulam lambunt Pontificiam, in defectu peccant, ac Seculares Principes, ab omni circa Sacra imperiò & curâ alienos esse, volunt, solumque Pontifici Romano, eandem committendam, statuunt. Hi, cum *Petro à Soto*, in *assert. Cath.* Principi, si quædam circa Sacra definire conetur (sat impudenter) dicere haut verentur, *Vade post me Satana!* *Conf. Bellarminus L. 3. de Laic. c. 17. & lib. de Cler. c. 28. Pesant. in add. ad quest. 41 d. 3. Tanner: Tom. 4. Theol. Schol. quest. 4. dub. 6. Adam Conz. l. 6. Pol. c. 3. Boz. in lib. de J. D. & N. Eccles. posest: Guilhelm. Ross. lib. de Reipubl. Christ. in Reges impios autoritate*, aliique. Hos, secundò, alii, in excessu errantes, excipiunt, qui potestatem Ecclesiasticam, totam Majeſtati C vili assignant, & suppressiò ministeriò, ad Principum voluntatem, omnia conformanda esse, existimant: id, quod *Megander noster*, *καὶ οὐκ ἐπιτάττει* quandam, appellare solitus est, teste *Meist. part. 3. Phil. Sobr. sect. 2.* Ab his denique utrisque, alii, divortium facientes, *mediam viam* eligunt, & ad Principes

pes Seculares, imperium quidem, circa Religionem & Sacra pertinere, sed *limitatum ac restrictum*, defendunt; pro quâ opinione, & *melior*, & *major* pars Politicorum pugnat. Et hanc Sententiam, dum nobis quoque præsentem in discursu tueri, animus est, haut immerito, in limine statim, nobilem Potestatis Eccles. divisionem, cum *ipsis* notamus, eandemque præmittimus. Scilicet, *alia* est potestas, quæ versatur circa *interna* Sacrorum, & *Dogmatica* leu *ordinis* dicitur, *alia*, quæ circa *externa* Ecclesiæ occupata, & *architectonica* leu *Jurisdictionis* ac *Dominii* audit. *Illa*, circa verbi divini prædicationem, Sacramentorum dispensationem, jus excommunicationis, jus solvendi & ligandi peccatores, &c. occupata. *Hæc*, vocationem Ecclesiæ ministrorum, ordinationem festorum, jus Synodi nationalis congregandæ, jus puniendi delinquentes Ecclesiasticos, & alia hujus generis, concernit. Pro imperiõ itaque circa Sacra, Principum Secularium, dum pugnamus, non de *priori*, quod circa interna, sed de *posteriori*, quod circa externa occupatum, & Jurisdictionis dicitur, nobis res est, quod ipsum, cum sanioribus Politicis, *Reinkingiõ Lib. 3. de Reg. Secul. & Eccles. c. 1. Robert. L. 3. rer. jud. c. 1. Arnif. l. 1. de jur. Maj. c. 6. n. 10. Conringiõ disput. de jur. Maj. circa Sacra. Libent. bal. exercit. IX. coll. Pol. Becman. c. 7. Medit. Pol. aliisque*, ipsis concedimus.

§. III. Et, quod jure hoc circa Sacra externa imperium, Principibus Secularibus debeatur, his ulterius probamus argumentis (I.) Sine quo Reipublicæ finis, felicitas scil. Civilis, obtineri non potest, ad id se extendere debet imperium Civile. Fieri autem nequit, ut Felicitas Civilis comparari possit, citra curam Sacrorum ac Religionis, Ergo. *Major*, cum sua radiet luce, extra controversiam est. Quivisenim, qui vult finem assequi, eum quoque oportet habere media, quæ ad finem assequendum conducunt, velut inductione constat. *Minor* ergo, probanda restat. Sed, quis eandem negaverit? annon enim obedientia

erga leges & virtutis studium, quam multum facit, ad obtinendum Reipublicæ finem? Sed, nullum ex omnibus illis mediis est efficacius, quam Religio, quæ timorem erga Deum graviter præcipit, ut, quò leges Civiles & Principum auctoritas pervenire nequeat, id ipsum Religio impetret. Proinde Civibus incumbit, legibus à Majestate Seculari, etiam circa cultum divinum præceptis, obedire, ita, ut in eos, qui secus fecerint, habeant potestatem coercendi & puniendi. Ut, si malo quis exemplò turbare felicitatem illam communem velit, in ipsum animadvertere debeant, nunc exiliò, nunc suppliciò capitali, ne scilicet eorum nimia clementia, Respublica detrimentum capiat. (II.) Si Majestas, Summa est in Civitate ubique potestas, teste *Pbil. 3. Pol. c. 6.* omnia ea, quæ sunt in Republica, universali hujus Majestatis imperio, erunt subjecta. Jam verò, Ecclesia est in Republica, non Respublica in Ecclesia, secundum *Optatum Millevitanum lib. 3. ad Donat.* Ergo, & necessariò Ecclesia, quatenus est membrum totius Reipublicæ, etiam totius imperio, erit subjecta; aut, si secus, duo in eadem Republica erunt summa, *alterum*, quod in Civilibus, *alterum*, quod in Sacris occupatum, quod tamen absurdum. His (III.) accedit, quod tum *jure Divinò*, tum *humanò*, hoc Principum Secularium imperium, sit approbatum. Sic de *Moyse, Exod. c. 4. v. 15.* quod tale imperium circa Sacra habuerit, in proptulo est. Et ita de *Josua c. 1.* legimus, quod populus Israëliticus, in omnibus obedientiam ipsi præmittere, debuerit. Ad quam obedientiam, nos quoque Apost. *ad Rom. 13.* serio hortatur, ut tranquillam degamus vitam, in omni honestate & pietate; quæ cura, cum Principi in-eumbat, ut in pietate vivamus, quid ni cura Sacrorum, ad illum pertineret? Præterimus *Davidem*, de quo *1. Paralip. 24.* legitur, quod ordines 24. Sacerdotum constituerit, quosdam Janitores, quosdam Cantores. *Salomonem*, qui de officio Sacerdotiò, deposuit *Abjathrem 1. Reg. 2. 27. Josaphatum*, qui reformationem instituit, & Levitas legem docere jus-sit.

fit.

fit, in Regno Judaicò 2. Paral. 17. 8. Hiskiam, 2. Reg. 18. 4. & Josiam 2. Reg. 23. 8. seqq. de quorum mandatis, circa negotium Religionis ad Sacerdotes & Levitas, multa ibidem extant. Neque praxi Ecclesie antiquæ, hæc sunt adversa. Ecclesiastica enim monumenta legentibus, liquidò apparet, ab Imperatoribus Christianis, aut omnes leges Ecclesiasticas latas, aut, ab Episcopis quidem latas, ab illis tamen, vim omnem atque auctoritatem accepisse. Quod ipsum & Socrates, optimus de Regimine Ecclesiasticò sub Imp. Christianis Scriptor, in proœmiò ad E. 5. Hist. Eccles. confirmat. Ex illo, inquit tempore, quo Imperatores Christiani esse cœperunt, Ecclesia negotia, statim ex illorum nutu, pendere visa sunt. Eadem quoque fuit consuetudo Gentilium. Hinc Charondas & Zaleucus, multa de Sacris sanciverunt. vid. Stobæus in Eclog. moralib. 42. De duodecim tabulis, sic canit Ausonius:

Jus triplex tabulæ, quod ter sanxere, quaternæ.

Sacrum, privatum, & populi commune quod usquam est. Unde & Ulpianus J. C. us, ita jurispru. definit: quod sit, humanarum atque divinarum rerum, notitia. Ob quam causam etiam ipse Imperator, primam Codicis partem, de sacris, publicisque composuit.

§. IV. Sed, ut imperii hujus Civilis limites, plenius pateſcant, placet præcipua jura circa sacra, in specie percurrere, & in quantum singula Principibus jure conveniant, ostendere. Ad tria autem capita, eadem cum Conringiò disp. de Majest. ejusq. juribus circa sacra & Profana §. XXII. reducimus. I. ad curam circa cultum divinum II. ad curam circa Personas Ecclesiasticas, & III. ad curam circa bonæ cultui divino inservientia. Quod ergo curam, circa cultum divinum concernit, ad eandem primo, Jus religionem introducendi ac reformandi, pertinet, quod ipsam, omni Imperii statui, vi pacificationis religiosæ, factæ anno 1555. concessum esse, Reinking, lib. 1. class. 5. de R. S. I. R. c. 4. Arnis, l. 2. Rel.

A 3;

pol.

pol. c. 6. s. 5. de stat. Imp. Germ. testantur. Et quod jure, praxis omnium temporum evincit. Jus namque hoc, jam olim penes Principes Civiles erat. Sic apud Judæos, ritus *Achab* Patris, abolebat *Ezechias* Filius, quos Nepos ejus restituit *Manasse*, donec ipso Nepe *Manasse* *Josias*, iterum abolevit 2. *Reg. 23.* Similiter quoque, Rex *Josaphat*, Idola & excelsa Baalitica sustulit 2. *Paralyp. 17.* Quod etiam *Ezechias*, *Josias*, & alii fecerunt. Hos, secuti sunt hâc in re Imperatores Christiani, qui Ethnicam Idolomaniam, ex Romano Imperiô, prorsus exterminarunt, quod ipsum tituli, de *S. Trinitate & fide Catholicâ*, de *Ecclesiis*, de *Episcopis*, &c. Constitutiones item Leonis, & *Novella Justiniani*, nec non *Scriptores Ecclesiastici*, qui *Imp. res gestas literis consignarunt*, interq; eos *Sozomenus lib. 7. Hist. Eccles. c. 12.* seqq. fusè testantur. *Secundò*, *Jus Feriarum ordinandi*. Licet enim ipsa natura doceat, dies quosdam, Numinis divini cultui esse dandos, atque his ab operibus profanis cessandum: quatenus tamen ritum externum & festivitatem respiciunt, eorum ordinatio, & certi temporis determinatio, ipsius Majestatis Civilis, tanquam nutricii Ecclesiæ, & Providoris cultuum Sacrorum auctoritati, subiacet. *conf. L. qui possit ferias inducere 4. C. de Feriis & L. enumeratio feriarum solennium 7. C. eod.* Idque, vetustissimo more. Talis enim festo. um ordinatio, jure, jam olim Principibus competebat. Sic *Numa*, cum annum in duodecim mentes distribuisset, eundem etiam in certa dierum genera divisit, ita, ut quidam essent, *Festi*, alii *profesti*, alii *intercisi*. *Macrob. l. 1. Saturn c. 16. Conf. Rosinus l. 4. antiquit. Rom. c. 3.* De Feriis & Festis diebus *Leonis & Authenii*, graphica extat constitutio, in *L. fin. C. de Feriis. Conf. Gualib. in Chronol. Eccles. Polit. lib. 2. pag. 577. de Imperatore Claudio*. Et ita constat, quod ipse DEUS, ordinationem Festorum, non per *Aaronem* summum Sacerdotem, sed per *Moysem*, Magistratum Populi Judaici, eidem denuntiavit *Lev. 23.* Et, quod Rex *David* festos dies ritè celebrandos ordinavit, testatur *Eccles. c. 47.*

§. V. Ter.

S. V. *Tertio, Jus indicendi Synodos Ecclesiasticas, seu concilia Sacerdotum*, huc quoque refertur. Quod ipsum, quemadmodum in *Veteri Testamento*, penes Principes Civiles erat, proprio officio, ad quod lege, non forensi, nec Ceremoniali, sed *Morali*, obstringebantur *vid. lib. 1. Paral. c. 23. & 1. 2. c. 5. & 29. v. 5. nec non 1. Reg. c. 8. lib. 2. Reg. c. 10. & 23.* ita neque in *Novo Testamento* iisdem demendum erit. Penes eum enim est hæc potestas, indicendi Concilia, qui potest omnes cogere, & vi adigere, ut compareant; ejus quippe est mandare, imperare, jubere ex auctoritate, qui nolentes imperata facere, punire potest. Sed tale quid, sola *Majestas Civilis*, quæ habet potestatem gladii, facere potest. Ergo. Hinc & omni tempore, in primitivâ Ecclesiâ, penes Imperatores hoc jus, veluti historicorum testantur monumenta, extitit. Licet enim primis temporibus, Christiani, Synodos inter se congregare solebant, in consultiis Imperatoribus infidelibus; postquam tamen *seculo quarto*, religionem Christianam susceperunt, Synodos convocandi potestas, semper penes ipsos fuit. Sic, *primum concilium Oecumenicum*, in Bithyniâ, Niceæ Anno 325. habitum est, ab Imperatore *Constantino M.* præsentibus Episcopis 318, ob Arianam hæresin & dissensiones, propter Paschatos celebrationem, quod Imperator, propria auctoritate coëgit. Digna certè sunt ipsa verba Eusebii, de vita Constantini *lib. III. c. VI.* Deinceps igitur *Concilium generale, tanquam quoddam DEI exercituum instruens, in unum locum coëgit, & Episcopos undiq; per literas honorifice scriptas, ut eò maturarent, accivit. Neq; mandatum duntaxat erat ad banc rem datum, sed in eâ peragenda, multum attulit subsidii, auctoritas Imperatoris, & nutus; qui nonnullis fecit potestatem, equis publicè ad iter celeriter conficiendum dispositis, utendi.* H. I. *Conf. Sever. Bin: Tom. X. concil. p. 262.* Eandem quoque auctoritatem exercuit, in Concilio, quod Tyri coegit. Expresse quippe ejus mandata ad Episcopos, quid agere debeant, extant

extant apud *Euseb. l. IV. de vita Constant. M. c. 4.* Tyrò, eosdem Hierosolymam avocavit, teste *Socrate lib. 1. Hist. Eccles. c. 22.* cujus verba hæc sunt: *Post has res gestas, extemplo literæ Imperatoris afferuntur, quæ significabant, ut concilium mature se Hierosolymam reciperet. Itaq, Episcopi, nulla interposita morâ, Tyro, Hierosolymam properè iter faciunt. H. I. Secundum concilium Oecumenicum, habitum est Constantinopoli, anno 381. à Theodosio Seniore Imperatore, contra Macedonium, qui Spiritum S. blasphemabat, ejusque Deitatem negabat, cui 150. Episcopi interfuerunt. Tertium, Ephesi habitum est, anno 431. ab Imperatore Theodosio Juniore, contra Nestorium, qui negatâ communicatione Idiomatum, ex unâ personâ Christi, duas faciebat, in quò Episcopi 230. præsentés fuere. Quartum denique Oecumenicum Concilium, celebratum est Chalcedone in Bithyniâ, ab Imperatore Marciano, anno 451. contra Eutychem, perversa dogmata, de naturis Christi, Episcopis 630. præsentibus. Et ita etiam sequentia concilia, ab Imperatoribus Romanis, semper fuisse convocata, Historici eorum temporum, testantur *conf. Niceph. l. 8. c. 4.* In ipsis autem conciliis, Imperatores etiam causas Sacerdotum judicasse, ex actis conciliorum apparet, *vid. Euseb. lib. 3. de vita Constantini M. c. 3. Rub. Sibr. de concil. l. 1. c. 2. seqq. & Hugo Grot. lib. de Imp. S. R. circa Sacra c. 7. n. 4. seqq. nec non Zigl. de jur. Majest. lib. 1. c. 15.**

S. VI. Quod alterum membrum attinet, *curam videlicet circa Personas cultui divino inservientes, & illas quoque, Civili jurisdictioni, non secùs ac alios Reip. Cives subesse, adeoque licitum esse Principi, tum de Clericorum causis civilibus, tum de criminalibus cognoscere ac judicare, in ipsorum mores inquirere, & si poena dignum quid promeriti sint, eandem irrogare, nulli dubitamus. Exempla enim omnium temporum, id ipsum probant ac evincunt. Talis namque potestas in Clericos, & in Judaicâ, & in primitivâ Christianorum Ecclesiâ, penes Seculares Prin-*

Principes erat. Ex Judaicâ, Exempla quam plurima, §. III. jam fuere allata, ad quæ propterea relegenda, L. B. eò remittimus, *Conf. B. Meisii. part. 3. Phil. Sobr. Sect. 2. c. 2. §. 4.* Sub novo foedere verò, ipse Salvator, Pilatum in se habuisse potestatem à DEO datam, dicit, *Job. 19. 11.* Et sic quoque Gentium ille Doctor Apostolus Paulus, ad Cæsarem Judicem, à Synedriò Hierosolymitanò provocare, & per consequens, Synedrium hoc potestati politicâ subicere, non dubitavit; *quemadmodum ex Act. Apost. c. 25.* videre est. Nisi autem tale quid optimo jure se factitare S. Apostolus censuisset, citra injuriam scilicet ac præjudiciū Ecclesiæ, nunquam fecisset. Nec minus & seculis sequioribus, Imperatores Christiani, tum de Personis ipsis, tum de rebus Ecclesiasticis, tum denique de disciplinâ Ecclesiasticâ, plures promulgarunt leges, veluti ex titulis *C. de Clericis, de SS. Ecclesiis, de Episcopali audientia*, aliisque hujus generis, apparet. Quod ipsum etiam vel inter ipsos modernos Pontificios, jam pridem Rex Galliarum, propriâ auctoritate fecit, teste *Beccmanno in med. Polit. c. XVII.* Respublica itidem Veneta, tales condidit Leges; veluti. I. de non alienandis bonis immobilibus, per Subditos Laicos, in Personas Ecclesiasticas, citra Principis consensum. II. de non ædificandis Ecclesiis aut monasteriis, eòdem Principe inconsultò. III. de facultate judicandi & puniendi Clericos, pro delictis atrocibus. Quæ quidem cauta fuerunt, cur Venetiâ Paulo V. A. MDC. VI. excommunicarentur: sed quia eâ re magnopere haut affecti, jura sua armis quæsiwerunt retandem amice compositâ, retinuerunt. *V. Marc. Anton. Peregrin. Respons. pro decret. Reipubl. Venet.* Non raro etiam olim Imperatores, in hæresin prolapsos Sacerdotes, judicantur *vid. Socrat. lib. 1. Hist. Eccles. c. 5. Euseb. lib. 10. Hist. Eccles. c. 6. Rufin. lib. 1. c. 5. Sozom. l. 1. c. 20. nec non Theodoret. lib. 2. Hist. Eccl. c. 27.* Nec desunt Exempla, ubi & ipsos Pontifices Romanos judicantur, Sic Justinianus secundus, Imperator, Constantinum, Pontificem

tificem Romanum judicavit, teste *Anast. in vita ejus*. Henricus IV. quoque, Imperator, A. M. LVII. tres judicavit Pontifices, eosque de Pontificatu deposuit. *Conring. disc. de const. Episc. Germ. § 42. Conf. Reinking. de Reg. Eccl. & Sec. l. I. Class. 2. c. 6. n. 10. & 21.*

§. VII. In *Specie* verò, circa singulorum Pastorum munus, distinguendum esse monemus, inter *Electiorem* eorundem seu *vocationem*, & *Ordinationem*. *Hæc*, Principi Politico denegatur, *illa* vero, eidem conceditur. Quamvis interim non negemus, & quoddam jus circa ordinationem, illi convenire. Est enim ejus leges de *atate* ordinandorum, de *modo*, aliisque præscribere. Quod verò ad potestatem eorum spectet cura vocationis, hæc evincunt argumenta. I. Quia ejus munera publica est distribuere, qui publicis, summo cum imperio præest II. Quia prima Principis hæc debet esse cura, ut *Resp.* sit tranquilla & beata. Hanc verò ut assequatur, immane quantum in *Rebusp.* & *Regnis*, circa constitutionem Sacerdorum situm est? Sic, ut *Populus* rectè officium suum faciat, ut sit virtutum & Religionis amans, multum interest, quales sint Sacerdotes. Ne talibus igitur regenda committatur *Ecclesia*, quorum exemplò subditi fiant deteriores, Principis cura est. Id autem quomodo præstabit Princeps, nisi in illorum electione, ejus quoque ratio habeatur. *Pet. Greg. lib. 22. de Rep. c. 2.* III. Si *Respublica*, salva esse non potest, quæ intestinis motibus & seditionibus agitur, ad eas verò vel excitandas, vel reprimendas, multum in Sacerdotibus situm est; utique opera Principi danda erit, ut tales constituentur, qui sint pacis & concordie amantes, & statum *Reip?* conservatum velint. Et hinc in primitivâ etiam *Ecclesiâ*, penes Imperatores, postquam nomen doctrinæ Christianæ professi essent, semper jus constituendorum Episcoporum fuit. In ipsorum quippe Romanorum Episcoporum electione, Imperatoris auctoritas requirebatur *vid. Plat. in vit. Sylv. 1. Bonif. III. Sever. I. Pelag. II. aliorumq.* Quod ipsum jus, sequioribus quoque sæculis habuisse Imperatores, usque ad *Greg. VII.* pluribus

ribus ostendit rerum harum peritissimus *Onuphrius Panvinius*, in vit. Greg. VII. *Plura exempla collecta vide ap. Conring. Diss. de Const. Episc. Germ. §. XXI.* Solenne tamen est piis Principibus in participium juris hujus exercitii, Presbyterium, & reliquam advocare Ecclesiam, ne invitis auditoribus, Pastores obrudantur. Proinde sibi præcipuum retinent: *nominationem, præsentationem, confirmationem*; Presbyterio, *Examen, Ordinationem & inaugurationem*; Populo, *Consensum, Suffragium, & approbationem*, vel etiam, pro ratione circumstantiarum, *Postulationem* concedunt. *Conf. Chemnitii Exam. Concil. Trid. P. 2. pag. 227. nec non Reinking l. 3. Class. 1. c. 6. de Reg. Eccl.* Quemadmodum verò Electio Ecclesiæ Ministrorum, ad Principis curam præ cæteris spectat, ita & coërcitio eorundem, ad solam illius pertinet dispositionem; quam Augustanæ Confessionis addicti Principes, hodie per Consistoria sua Ecclesiastica exercent. *Conf. Zgl. lib. I. c. XVIII. de I. P. circa vocat. Ministr. Eccles. §. V.*

§. VIII. Restat jam, quid juris circa bona Sacra, Principes Seculares sibi vindicare possint, paucis adhuc attingere. Ubi tamen statim notamus, quod bonorum Sacrorum appellatione, nec, quæ piarum causarum intuitu, bonis Ecclesiasticis *olim* sunt adjecta, nec fortè quæ à Clero possidentur, veniant; (pleraque enim horum, non sunt usui sacro consecrata aut dicata, sed Clerus, vel armis nonnunquam, vel emendo, permutando aut aliis modis eadem sibi comparavit) sed illa, quæ ad *cultum religiosum*, & *personas cultui illi inservientes sustentandas*, necessario requiruntur. Qualia similiter imperio Principum secularium subesse, nulli dubitamus. Publicum namque bonum est Ecclesiæ; quis ergo redditus publicos ordinabit, quam is, penes quem publica, eaque summa, residet auctoritas? Præterea, bona hæc, Ecclesiastica tantum sunt, ratione usus; in se autem, manent res seculares, quia sunt de hoc mundo. Assiduè tamen hic Principibus cavendum venit, ne bona hæc alienentur, aut in profanos usus ver-

tantur, sed ut Personæ Ecclesiasticæ, cæteraque ad cultum divinum spectantia, iis digne conserventur. Quod enim semel Deo dicatum est, ad usus humanos, transferendum non est. *Johan. Azor. insit. Moral. l. 9. c. 1. c. 2. part. 2.* Id verò non ita præcise obrinet, quasi omninò & nullò casu, bona Ecclesiastica sint alienabilia; extremâ quippe necessitate, integrum esse, profanò quoque more iis uti, tum sacra, tum profana docent exempla. Sic *Joaas*, Syriæ Regi *Hazaels*, sive tributum ac vectigalis, sive muneris nomine dedit, quicquid in consecratis bonis reperit *2. Reg. 12. v. 18.* Idem in *Hiskia* rebus gestis occurrit, qui *Sanberibo* Assyriorum Regi, propitiandum misit, quantum in Regiò & Sacrò. Thesaurò, pecuniæ fuit. *2. Reg. 18. 15.* Non autem arbitrandum est, optimos illos Reges, bona extra potestatem suam posita, contrectasse. Nam monuisset procul dubio Propheta *Hiskiam*, cum supplex Dei auxilium imploraret, & impetraret. Et ita, nec exempla desunt profana; quæ plurima egregie annotata vide apud *Grotium hb. 3. c. 5. n. 11.* Tres causas verò potissimum, *Zigler. c. XX. §. 45.* recenset, ob quas res. Ecclesiæ alienari, permillum sit. *Primò*, inquit, *justam alienationis causam facit, necessitas: urgens, Ecclesiæ ære alieno gravatâ, & instantibus creditoribus. Secundo, pietas in fratres captivos Christianos, quando ii ab hostibus aliter redimi non possunt. Tertio, presens aliqua incommoditas, quando v. c. bona sunt in aliquò locò remotiore, ita ut damnoſa magis, quam utilia Ecclesiæ existant. Conf. Reinking. lib. 1. class. 1. c. 3. n. 4. seqq. nec non Becman, in. medit. Polit. c. 17. §. XXV.* Falluntur itaque, qui bona Ecclesiæ, Principium jurisdictioni eximenda esse, contendunt. Neque enim ipsis inservit, quod ejusmodi bona, à devotis mentibus, ultimò elogiò, testamento videlicet, u' in Ecclesiæ consecrata, civili exempta videantur. Eruditè namq; adhæc respondet *Conringius, disp. Pol. de Majest. ejusq; Jur. circa Sacra & Profana.* Fieri, inquit, non potest, ut per ultimam voluntatem suorum, bonorum, absolutum dominium, in alium, quisquam

quam privatorum conferre possit, cum ipse, eò non potiretur. Unde, quomocunque talia bona à privatis ad Ecclesiam transferantur, jus tamen suum, suprema potestati circa illa bona, manet illibatum, siquidem publica, privatorum pactis, mutari non possunt. H. I. Conf. Zigl. l. c. & Job. Fried. Horn. l. 2. polit. c. 3.

§. IX. Atque ita hæcenus Imperium circa Religionem & Sacra externa, seu potestatem Jurisdictionis ac Domini in sacris, jure Principibus Secularibus deberi, breviter, sed satis evictum. Ex quibus, quo jure Pontifex Romanus, sibi solum hoc Imperium, hoc jus, hancq; potestatem vindicare possit, quivis facile judicare poterit. Scilicet nullo alio jure, quam ut impleatur, quod à Daniele prædictum est; futurum esse Regnū, quod esse supra omnem potestatem eleveret, omnia mutet, & divinam ordinationem pessundet. Daniel 7. Sed plura de his, alii occasione reservamus. Quia vero à plebisque Politicis, circa præsentem materiam, inter alias hæc maxime quæstio ventilari solet: Num Princeps illasa conscientia, diversas in una Regione, religiones tolerare possit? nec nos, eandem colophonis loco apponere, pigrabimur. Talis autem hæc est quæstio, de quâ, quid Seculi proximi decursu, hæreticæ pravitatis inquisitores senserint, vix sine gemitu, florentissima Gallia, fertilissima Anglia, bellicosa Hispania, & cultissima Belgii Provincia recordatur. Agitabatur namque ibidem hæc quæstio, Syllogismis, non ex Logicorum Regulis, sed ex Carnificum officina petitis, non chartis, sed lacertis, non lingua sed pugna, non argumentis sed armamentis. Et, quamvis Germania nostra, pacatior visa est, non tamen defuit quibusdã turbatoribus voluntas, licet hucusque, per Dei gratiam, defuerit facultas. Sleid. l. 3. & 17. Neque hoc forsan tempore defunt, qui cum Caligulã, unam hæreticis cervicem esse, exoptant. Conf. Coster, in præfat. Encbir. controu. de moribus baret. f. 17. Diversas igitur in unã regione religiones, tolerandas non esse, his probant argumentis. I: Quia hoc primarium Principis est munus, ut vias omnium dissidiorum

ac distractionum civilium, præcludat. At nisi Subditi in Religione prius conveniant, frustra hoc intenditur, cum nulla fides ab iis speranda sit, qui perjuri in Deum facti; sed perpetuæ contentiones, assiduæ rixæ, & seditiones creberrimæ, ut loquitur *Lipsius adv. dial.* id, quod & experientia satis comprobavit. Quem enim latent exempla, *Pseudopropheta Ægyptii*, sub Claudio, de quò *Joseph. lib. 2. Bell. Jud. c. 12. & l. 20. Antiquit. c. 6. Mosis Crensensis*, de quò *Socrates l. 7. Hist. Eccles. c. 37. Johannis Leidenfis & Munzeri*, de quibus *Sleidan. l. 5. & 10. Osiander. cent. 16. Anton. Corv. Epist. ap. Boxborn pag. 56. & Camer. P. I. Hist. c. 83.* Ob quam causam & olim nec Romani, nec Græci, neque Imperatores Christiani, licentiam Religionis tulerunt, id quod leges in hæreticos, latè testantur, & temporum superiorum hiltoria. Sic Romani *Leg. 12. Tab. caverunt; ne quis separatim coleret Deos.* Et *Ædilibus*, bello *Vejentino* id negotii dederunt, ne qui, nisi Romani Dii, ne quò, nisi patriò more colerentur, tes e *Livio Decad. I. l. 4.* De Atheniensibus, refert *Laert. Lib. 9.* quod cum *Protagoras*, initio Libri cujusdam, hæc posuisset verba: *De Diis an sint an non sint, statuere nequeo: sunt enim plurima, qua illud scire prohibent, quippe summa incertitudo, & brevis hominis vita est:* ab ipsis urbe pulsus sit, ejusque libri in foro cremati. De *Claudio & Augusto Impp.* videatur *Sveton. c. 35. & 31. Conf. Heid. Syst. Pol. c. 2. pag. m. 250.* II. Si diversæ Religionis in Republica tolerantur, diversis etiam, & consequenter contradictoriis, eadem regenda erit legibus; quas *Majestas* tamen, nec condere potest, nec amplecti. III. Quia pari in passu ambulant, omnis Religio & nulla Religio. Rudis enim plebecula, acres illas de summis Religionis capitibus contentiones, & diversum sacrorum cultum animadvertens, sola hominum opinione, veritatem constare censet, ac proinde ad *Epicuri* castra, plenis contendit cursibus, IV. Quia nil magis à *Justitia* alienum est, quam transgressores humanarum Legum, puniri gravissimè, violatores verò divina-

rum

rum legum, honorari maxime; cum tamen nihil in humanis rebus, Religione sit præstantius, ac propterea summa vi eandem defendi deceat. V. Gravissimas DEO pœnas, illi Regum & Principum dederunt, qui diversas Religiones tolerarunt: quod probant exempla *Saulis, Salomonis, Jerobeam, Baesæ & Achabi*: Plura argumenta, pro hâc sententiâ, vid. *ap. Lips. l. 4. Polit. c. 2. 3. 4. & l. de unâ Relig. contra Dialog. Bodin. l. 4. c. 7. Tholoz. l. 8. de Rep. c. 2. l. 12. c. 4. & c. 47. 9. Job. Paul Windek lib. de heres. ex- tirp. nec non Cunrad. Brun. l. 3. de heres. c. 15.*

§. X. Sunt deinde alii, qui contrarium defendunt, idque his maximè ex fundamentis. I. Quia cum Religio falsa, in omnibus ferè imperiis potiatur rerum, si una saltem ferenda sit, Ecclesia ex totâ rerum naturâ, penitus exterminabitur. Et hanc causam esse ferunt, quæ apud Chineses, nostræ fidei cursum impediât. *Lips. ad 4. Polit. c. 2. contra dialogistam.* II. Quia diversæ Religiones, per se, nullas afferunt mutationes & perturbationes Rerumpubl. sed tum demum eas incidere, quando Magistratus, suam Religionem, absque judiciò & discrimine, reliquis per vim rejectis, pertinaciter tuetur. Id, quod hætenus experientia, plus fati sedocuit. Sic, quam primum in Germania nostrâ Protestantes imperii Status, liberum Religionis exercitium obtinuerunt, Haltonia sua Germania obtinuit, quæ, ut porro obtineat, Deum supplices rogamus. Hujus enim salutaris sanctionis beneficiò, videmus, Conjuges in Religione quidem dissentientes, Parentes & Liberos diversa Sacra sequentes, Fratres & Sorores in unâ eademq; domo, in plurimis cœlestis doctrinæ capitibus, diversas fovere sententias, in Politicis tamè & domesticis, concordēs vivere. *Camerar. part. 1. horar. succif. c. 58.* III. Quia nunquam & nusquam minus, quam armis, Sectæ opprimi poterunt, quæ de re *Erasmi. l. 21. Epist. 7. Bruxellis*, inquit, *primum exusti sunt duo, tum demum cepit civitas favere Luthero.* Et paulo post: *Unas aut alter affectus supplicio, quid aliud, quam irri-*

tot tam numerosa factionis animos. IV. Quia tot Principes, felicissimo successu, diversas in Republica tolerarunt Religiones. Sic *Ammianus l. 20.* de Valentiniano Imperatore memorat, ipsum hoc moderamine Principatus, inclaruisse, quod inter religionum diversitatem, medius steterit, nec quenquam inquietaverit, nec interdictis minacibus, subditorum cervices ad id, quod ipse colebat, inclinavit, sed has partes intemeratas reliquerit. De Henrico IV. Galliarum Rege, testatur *Jac. Aug. Thuanus in prefat. bist. sue*, quod eo ipso, dum Protestantibus in suo Regno, quietam permiserit sedem, Rempublicam labentem, fulciverit. Constantinum denique Magnum, omni felicitate auctum esse, quod Christianis, nequicquam reclamantibus Gentibus, permetteret, ut certa statutaque loca haberent, in quibus suos conventus agerent, refert *Camerarius part. 1. borar. succes. c. 58. Conf. Bodinus lib. 21. de Republ. c. 7.* qui idem de Theodosio juniore, aliisque testatur. Plures hujus opinionis rationes, vide sis ap. *Libentbal. Colleg. Polit. exercit. XIII. quasi. IV. & Heid. Syst. polit. c. 12.*

§. XI. Et hæc sunt præcipua utriusque partis argumenta, quibus expositis, nostra tandem mens de hæc controversiâ, exponenda restat. Esto igitur hæc brevis nostra decisio. Princeps, aut novam aliquam constituit Rempubl. aut constitutam ab aliis accipit. In recens constituenda Republicâ, omnibus modis laborare debet, ne *Syncretismus* Religionum introducatur, sed ut una tantum eademque Religio, sub suo Imperio vigeat, & hinc hæreticos in Civitatem admittere, non debet. In Republ. vero constitutâ, quam ipse non facit sed invenit, *Lex prudentiæ* requirit, ut exemplò Medicorum, qui in gravibus morbis sapius plus proficiunt quiescendo, quam movendo, toleret peregrinam etiam religionem, præsertim, si externum aliquod periculum violentæ everisionis & ejectionis ex provinciâ, ipsi Ecclesiæ ORTHODOXÆ, aut etiam inevitabilis Politicæ & Reipub-

Reipublicæ mutatio, metuatur. Præstat enim tunc, ad monitum. *Philos. s. Eth. 3.* tolerare minus malum, ad evitandum majus, quemadmodum, qui timet, ne capiti vulnus infligatur, naturali instinctu brachium objicit, quia mavult brachium, quam caput sauciari. Et hinc jam *olim*, Sectæ illæ Phariseorum, Sadducæorum & Esæorum, junctim vigeabant in Judæâ, sub adventum Christi, & antea quoque, sub ducibus Maccabæis, quando quidem nulla, sine cæterarum periculô, & sanguinis profusione, eradicari poterat. Ita quoque Theodosius major, etsi insensissimus Arianorum hostis esset, eos tamen capitali supplicio coercere noluit, ob metum majoris mali; sed utrisque, Arianis scilicet & Catholicis, sua templa concessit, singulisque in oppidis, duos utrisque, Religionis Pontifices habere permisit, teste *Bodinô lib. 4. c. ult. n. 483.*

§. XII. Et hoc ipsum Romani quoque Imperii Status, tum Protestantes, tum Pontificii, in Germania prudenter considerant, hinc pacem & securitatem, maturè sibi promiserunt, ne pars altera, exercitium impediret, vel Religionis causa, bellum susciperet. Forma pacificatoria, referente *Sleidanô l. 26.* ita se habet. *Propter Augustanæ Confessionis doctrinam, Religionem atq. fidem, Casar Ferdinandus Rex, cæteriq. Principes atq. Ordines, neminem totius Imperii, quoque modo violent, nec ad deserendam religionem suam ceremonias atq. leges, quas in suâ ditione vel jam instituerunt, vel post hac instituent Confessionis August. Socii, mandatis, aut alia quavis ratione cogant, neve contemnant etiam. Sed hanc Religionem illis liberam permittant, simulq. bona, facultates, vectigalia, possessiones atq. jura, sic, ut pacate eis possint uti, frui. Dissidium quoque Religionis, non aliis, quam piis, amicis & tranquillis rationibus componatur. Qui non sunt alterutrius Religionis, hac pace non comprehendantur. Nec ignorare id ipsum videntur Turcæ, qui Religionum diversa genera, in latissimo suo imperio tolerant, neque vim erga hominum conscientias, sicuti in corpora exercent, sed ut ea servituti subjiciunt, ita libe-*

C.

ras.

rashas, unicuique esse volunt. Hierosolymis enim videre licet, Romanos, Græcos, Armenios, Surianos, Nestorianos, Jacobitas, Georgianos, Maronitas, aliosque, sub uno tectō, separatim sua sacra, & quidem pacatè tractare, licet acerrimum inter illos sit odium. Quo pertinent & ea, quæ Camerarius *part. 1. horar. succes. c. 58. de Sultano Solymannō*, qui in obsidione *Sigeti* extinctus, narrat. Hic, cum aliquando à Muphti (qui Personam gerit Patriarchæ apud Mahumetanos) & Cadilescheris, (qui nostros Archiepiscopos representant) atque nonnullis Bassis admoneretur, ut Christianos & Judæos, aliasque Religiones diversas, vel eijceret, vel cogeret, ut suam fidem profiteantur, eos ex fenestra Palatii sui, in hortum variis floribus fragrantem, despiciere iussit, ac despicientibus, unō in locō, diversicolore soscuculos simul enatos, monstravit. Cum vero quærent, quid sibi his velit? respondit; quemadmodum ista varietas distincta herbarum & florum, non solum nihil obest, sed mirificè oculos & sensus recreat; ita & in imperiō meō, diversa fides & religio, potius usui quam oneri mihi est, si modo pacatè vivant, & in aliis Rebus politicis, mandatis meis pareant. Præstat igitur eos diutius, sicuti Majores mei permiserunt, ita more suo, Religiones suas sequi, quam turbas excitare, & imperium meum deformare. *Non secus ac si soscuculos unicolores tantum reliquerem, & reliquos evellerem. Quid facerem enim aliud, quam ut hortum & pratium, suâ nativâ elegantia & decore, potius spoliarem, quàm ornarem.* H. I. Adducere his insuper possemus, præter tot Excellent. Politic. testimonia, & ipsorum Pontificiorum, veluti *Molani*, Lib. 1. de fid. heret. serv. c. 2. *Becani*, in disp. de fid. heret. serv. c. 10. *Molina*, tract. 2. de I. & I. D. *Thome* in 2. 2. quæst. 10. art. 11. *Cajetani* item, aliorumve, qui omnes hoc in casu, Principem bonâ conscientia diversas in una Regione Religiones tolerare posse, concedunt. Sed, quia nimis prolixum foret, omnia ipsorum verba hic apponere, L. B. ad ipsos Auctores remittimus, filiumque hujus exercitii, his ipsis B. C. D. abrumpimus.

Königsberg, Piss., 1686-94

ULB Halle 3
004 356 780

P

H.

W07

Inches
Centimetres

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 8

Farbkarte #13

B.I.G.

C. D.
DE
IO PRIN-
ECULARIUM,
IGIONEM &
ACRA.
io Consensu,
PHILOSOPHORUM
DINIS,
In
MIA PATRIA,
e disputabunt,
RÆSES,
IUS FUNCCIUS,
SPONDENS,
IDERICUS MÜELICH,
& LL. Stud.
nabr: Anni M. DC LXXXVII.
L. Q. C.
TOMONTI,
USNERIANIS.

1687, 2
1193
M
19

z/2

